

MICHAŁ GRUDECKI

ORCID: 0000-0002-5185-3770

Uniwersytet Śląski

O ZAKAZIE STOSOWANIA KAR CIELESNYCH WOBEC MAŁOLETNIICH. POLEMIKA Z ARTYKUŁEM WIOLETTY JEDLECKIEJ*

Abstrakt: Prezentowany artykuł stanowi polemikę z tekstem W. Jedleckiej pod tytułem *Zakaz stosowania kar cielesnych a kontratyp karcenia wychowawczego*¹. Wspomniany tekst porusza ważne zagadnienie na styku prawa karnego oraz prawa rodzinnego. W opinii autora czyni to jednak w sposób nie do końca uporządkowany, a tezy w nim postawione są w niektórych miejscach z sobą sprzeczne. Niniejszy artykuł stanowi zaproszenie do szerszej dyskusji na temat relacji zakazu stosowania kar cielesnych wobec pozaustawowego kontratypu karcenia małoletnich oraz do pogłębienia zaprezentowanej argumentacji.

Słowa kluczowe: prawo rodzinne, prawo karne, kontratyp prawo do karcenia, kary cielesne

1. PRZYCZYNA PODJĘCIA TEMATU

Inspiracją do napisania niniejszej polemiki jest artykuł W. Jedleckiej², w którym autorka analizuje wpływ wprowadzenia zakazu stosowania kar cielesnych zgodnie z art. 96¹ kodeksu rodzinnego i opiekuńczego³ (dalej: k.r.o.) wobec małoletnich, na zakres pozaustawowego kontratypu prawa do karcenia. Wspomniany tekst porusza ważne zagadnienie na styku prawa karnego oraz prawa rodzinnego. W mojej opinii czyni to jednak w sposób nie do końca uporządkowany, a tezy w nim postawione są w niektórych miejscach z sobą sprzeczne. Niniejszy artykuł

* Artykuł powstał w ramach projektu badawczego sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2018/29/N/HS5/00725 oraz umowy nr UMO-2018/29/N/HS5/00725.

¹ W. Jedlecka, *Zakaz stosowania kar cielesnych a kontratyp karcenia wychowawczego*, „Przeгляд Prawa i Administracji” 120, 2020, cz. 1–2, s. 97–108.

² *Ibidem*.

³ Przepis wprowadzony ustawą z dnia 10 czerwca 2010 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 125, poz. 842.

stanowi więc zaproszenie autorki do szerszej dyskusji na temat relacji zakazu stosowania kar cielesnych do pozaustawowego kontratypu karcenia małoletnich oraz do pogłębienia zaprezentowanej argumentacji.

W artykule nie zamierzam odnosić się kolejno oraz szczegółowo do każdego z sądów zaprezentowanych przez W. Jedlecką, lecz do wniosków, które płyną z jej wypowiedzi. Wszelkie wyróżnienia, które stosuję w tekście, są własne. Na zakończenie każdego ze swoich punktów, aby polemika nie okazała się wyłącznie niewiele produktywną krytyką, spróbuję przedstawić własny pogląd na prezentowany temat.

Niniejsza polemika nie jest próbą dokonania oceny możliwości posługiwania się przez sądy instytucją pozaustawowych kontratypów. Zagadnienie to jest przedmiotem ciągłych sporów w doktrynie prawa karnego, ponieważ wielu autorów odmawia dopuszczalności posługiwania się nimi przez organy wymiaru sprawiedliwości⁴. Choć sam należę do przeciwników pozaustawowej kontratypizacji⁵, to w pełni aprobuję tezę O. Sitarz, D. Bek i J. Hanca, którzy uważają, że „mimo niewątpliwej wagi powodów odrzucania możliwości pozaustawowego wyłączenia bezprawności — przekonanie o dopuszczalności stosowania pozaustawowych kontratypów wciąż można uznać za przeważające. Zatem rozpatrywanie wpływu wzorów zachowań na wyłączenie bezprawności w ramach okoliczności pozaustawowych nie jest wykluczone”⁶. W związku z tym warto jeszcze raz zająć się problematyką pozaustawowego kontratypu karcenia małoletnich.

2. OCENA PRAWNA KARCENIA MAŁOLETNIICH

W. Jedlecka jednoznacznie negatywnie ocenia stosowanie kar cielesnych wobec małoletnich, jako metodę oddziaływania wychowawczego. Píše ona, że zwyczajowe formy karcenia, w tym przemoc fizyczna, nie mieszczą się w ramach karcenia wychowawczego, które nie powinno naruszać „godności i integralności cielesno-duchowo-psychicznej dziecka”⁷. Następnie, pośrednio, nazywa stosowanie kar fizycznych nieudolnością wychowawczą⁸. Zwraca uwagę, że w opinii

⁴ Zob. P. Brzozowski, *Pozaustawowe kontratypy — zarys problematyki*, „Studia Prawnicze” 2013, z. 4, s. 179–180; M. Grudecki, *Tak zwane kontratypy pozaustawowe a zasada określoności w prawie karnym*, „Kwartalnik Prawo–Społeczeństwo–Ekonomia” 2018, nr 3, s. 53–54; M. Małecki, *Granice sztuki w świetle prawa karnego*, „Zeszyty Artystyczne” 2015, nr 26, s. 47–48.

⁵ Jestem zdania, że korzystanie przez organy wymiaru sprawiedliwości z tak zwanych kontratypów pozaustawowych jest sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawa. Nie zmienia to jednak faktu, że jeżeli jakaś generalna, powtarzalna okoliczność spełnia przesłanki kontratypizacji, to może zostać spisana w ustawie jako kontratyp ustawowy. Stąd też posiada wartość dodaną badanie owych okoliczności pod kątem wypełniania bądź nie cech kontratypu, aby w razie potrzeby wystosować do ustawodawcy uwagi *de lege ferenda*.

⁶ O. Sitarz *et al.*, *Wpływ klauzuli sumienia i obrony przez kulturę na ocenę elementów struktury przestępstwa*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2017, z. 2, s. 70.

⁷ W. Jedlecka, *op. cit.*, s. 98.

⁸ *Ibidem*, s. 100.

pedagogów, kara fizyczna jawi się jako metoda o znikomej skuteczności⁹. Jest to pogląd niewątpliwie słuszny, głoszony obecnie przez znaczną większość pedagogów i prawników¹⁰, choć oczywiście należy pamiętać o głosach przeciwnych¹¹.

Dokonując prawnej oceny możliwości stosowania kar cielesnych wobec małoletnich, W. Jedlecka prezentuje tezy z sobą sprzeczne. Na jednej z pierwszych stron artykułu zauważa, że karcenie fizyczne może być dopuszczalne (niebezprawne) „w bardzo wyjątkowych sytuacjach, które są uzasadnione szczególnymi okolicznościami, jedynie w stosunkach między rodzicami a dziećmi i tylko w bardzo ograniczonym zakresie, adekwatnym do danego przypadku”¹². W innym miejscu pisze, że „w Polsce mimo wszystko istnieje prawna tolerancja fizycznego karcenia dzieci, która wynika z obecnego w polskim porządku prawnym pozaustawowego kontratypu wychowawczego karcenia”¹³. Na podstawie tych zdań można sponować, że autorka cytowanego tekstu opowiada się za prawną dopuszczalnością fizycznego karcenia małoletnich.

Sąd ten o tyle zaskakuje, ponieważ w tym samym akapicie akceptuje ona słowa W. Skrzydły, konkludując: „Wobec dzieci nie mogą być więc stosowane okrutne, nieludzkie czy poniżające traktowanie [*sic!* — M.G.], ale i kary cielesne”¹⁴. W ostatnim akapicie zaś niezwykle stanowczo stawia tezę, że „z całą pewnością zakaz stosowania kar cielesnych wpłynął na granice pozaustawowego kontratypu karcenia, w sposób wyraźny wyłączając z jego zakresu wszystkie formy karcenia cielesnego”¹⁵. To w takim wypadku można zadać autorce pytanie, czy stosowanie kar fizycznych/cielesnych jest w Polsce w sposób wyraźny wyłączone przez zakaz stosowania kar cielesnych, czy prawnie tolerowane oraz tym samym dopuszczalne — choć w bardzo ograniczonym zakresie i w szczególnych okolicznościach? Jaki jest — zdaniem Jedleckiej — charakter prawny dozwolonego karcenia fizycznego małoletnich?

⁹ *Ibidem*, s. 101.

¹⁰ Celem przykładu: „Z punktu widzenia efektów wychowawczych kara cielesna jest bezskuteczna albo zgoła osiąga wyniki odwrotne niż zamierzone: obraża godność osobistą zamiast ją podnosić, wzbudza lęk, zabija w dziecku poczucie wstydu, oślepia, absorbuje w znacznym stopniu uwagę dziecka na bólu fizycznym i mobilizuje egoistyczne motywy samoobrony, zamiast przyczynić się do zrozumienia winy, robi na dziecku wrażenie, że wychowawca wyładowuje na nim złość lub niechęć, wywołuje nienawiść, chęć zemsty, agresję”, I. Andrejew, *Oceny prawne karcenia nieletnich*, Warszawa 1964, s. 22.

¹¹ Celem przykładu: „W niektórych życiowych sytuacjach zastosowanie kary fizycznej, kary cielesnej, bywa nieodzowne. [...] Konieczność stosowania tego rodzaju kar wydaje się oczywista: *qui bene amat, bene castigat* (kto kocha naprawdę, ten karci surowo), *melius est pueros flere quam senes* (lepiej jest płakać w dzieciństwie niż na starość) — mówili starożytni, którym trudno zarzucić nierealistyczną wizję człowieka”, P. Czarnek, *Karcenie małoletnich w świetle Konstytucji RP*, [w:] *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieplý, Warszawa 2011, s. 34.

¹² W. Jedlecka, *op. cit.*, s. 100.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, s. 107.

Nie sposób też zrozumieć trzech sprzecznych z sobą zdań, które W. Jedlecka wyraża kolejno w jednym akapicie. Mianowicie pisze:

Z perspektywy prawa karnego dodanie do kodeksu rodzinnego i opiekuńczego art. 96¹ w żaden sposób nie wpłynęło na ustalenie granic kontratypu. Ustawodawca nie chce narzucać rodzicom konkretnego modelu wychowawczego, który mieliby powielać. Przepis ten jednakże zakazuje wszelkich form karcenia, nawet przysłowiowego klapsa, i tego rodzice powinni przestrzegać¹⁶.

Jeżeli norma, dekodowana z przepisu wprowadzonego przez ustawodawcę, zakazuje wszelkich form karcenia (karcenia cielesnego), a rodzice winni tego zakazu przestrzegać, to nie mają oni pełnej swobody w wyborze modelu wychowawczego. Ustawodawca wówczas narzuca rodzicom stosowanie modelu wychowawczego pozbawionego form karcenia fizycznego. Autorka sama to zresztą przyznaje, pisząc, że „dobór przez opiekunów czy rodziców metod wychowawczych jest niezmiernie delikatną kwestią, trzeba zatem tylko promować, pokazywać właściwe zachowania w tej sprawie już w efekcie istnienia prawnego zakazu stosowania wobec dzieci kar fizycznych”¹⁷. Pokazywanie właściwych zachowań już w efekcie istnienia prawnego zakazu to nic innego, jak narzucanie modelu wychowawczego.

Jeżeli zaś przyjmiemy, że ustawodawca w 2010 roku wyłączył z zakresu dozwolonego karcenia możliwość stosowania kar cielesnych, to jednocześnie należy uznać, że zmianie uległy reguły postępowania z dobrem dziecka, a tym samym poszerzył się zakres normowania norm sankcjonowanych, zakazujących naruszenia nietykalności cielesnej — art. 217 § 1 k.k., powodowania lekkiego uszczerbku na zdrowiu — art. 157 § 2 k.k. (przykładowo siniaka) czy zmuszania za pomocą przemocy — art. 191 § 1 k.k. Znamiona tych typów czynów zabronionych wypełnia najczęściej rodzic w trakcie karcenia fizycznego. Zwiększone zostało zatem pole kryminalizacji pewnej kategorii zachowań podejmowanych w stosunku do małoletnich w ramach oddziaływania wychowawczego. W takim wypadku granice kontratypu dozwolonego karcenia małoletnich mogą bądź — dla zwolenników karcenia cielesnego — muszą zostać poszerzone tak, aby ograniczał on zakres zastosowania wspomnianych norm sankcjonowanych i tym samym powodował brak bezprawności „nowo zakazanych” zachowań¹⁸.

Innej oceny winno się dokonać wówczas, gdy przyjmie się, że wprowadzenie art. 96¹ k.r.o. nic nie zmieniło w polskim porządku prawnym, a karcenie fizyczne małoletnich było zabronione już przed 2010 rokiem, chociażby przez

¹⁶ *Ibidem*, s. 104.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Opowiadam się za rozumieniem kontratypu jako okoliczności ograniczającej zakres zastosowania normy sankcjonowanej. O tej teorii więcej pisze między innymi L. Wilk, *Okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną*, [w:] *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, red. T. Dukiet-Nagórska, Warszawa 2012, s. 137.

art. 40 Konstytucji RP¹⁹. Oznacza to, aczkolwiek wyłącznie przy przyjęciu, że stosowanie kar cielesnych wobec dzieci ujęte było kontratypem karcenia, że jego zakres się nie zmienił. Karcenie fizyczne małoletnich z takiej perspektywy było i przed 2010 rokiem objęte zakresem normowania wspomnianych norm sankcjonowanych, czyli zakazane. Pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich mógł — po spełnieniu określonych przesłanek²⁰ — wyłączać spod tych zakazów pewne zachowania rodziców lub opiekunów (ograniczać zakres zastosowania wspomnianych norm sankcjonowanych). Temu, czy tak rzeczywiście było i czy karcenie cielesne dzieci spełnia przesłanki kontratypizacji, poświęcony jest w części następny punkt niniejszej pracy.

3. ARTYKUŁ 96¹ K.R.O. A TAK ZWANY POZAUSTAWOWY KONTRATYP KARCENIA MAŁOLETNIICH

W ostatnim przed podsumowaniem punkcie polemiki pragnę postawić i obronić, w sposób ograniczony liczbą dopuszczalnych w polemice znaków, następujące tezy:

1. karcenie fizyczne małoletnich było zabronione w polskim porządku prawnym na długo przed rokiem 2010,
2. przepis art. 96¹ k.r.o. nie zwiększył zakresu kryminalizacji, lecz jedynie potwierdził istniejące pole zabronienia,
3. pozaustawowy kontratyp karcenia małoletnich nigdy nie obejmował stosowania kar cielesnych.

Argumentem najbardziej przemawiającym na rzecz pierwszej z tez jest przepis art. 30 Konstytucji RP, z którego odczytać można normę zakazującą w sposób bezwzględny i powszechny naruszania ludzkiej, a więc także i dziecięcej, godności. To, że adresatem owego zakazu są również podmioty prawa prywatnego — do tej kategorii zaliczają się rodzice czy opiekunowie — nie podlega w doktrynie zakwestionowaniu nawet przez tych prawników, którzy opowiadają się przeciwko bezpośredniemu, horyzontalnemu stosowaniu innych przepisów konstytucyjnych²¹. Jak trafnie wskazuje A. Zoll, „ani ustawodawca, ani inna władza lub osoba trzecia nie mogą godności człowieka naruszyć”²².

¹⁹ Tak twierdzi W. Jedlecka, *op. cit.*, s. 100.

²⁰ O przesłankach dozwolonego karcenia małoletnich pisze W. Jedlecka, *ibidem*, s. 101–102.

²¹ L. Bosek, *Prawo podstawowe do godności ludzkiej w Konstytucji RP*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas *et al.*, t. 1, Warszawa 2012, s. 96. J. Boć *et al.*, [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998, s. 68.

²² A. Zoll, *Wymiar kary w aspekcie godności człowieka*, [w:] *Godność człowieka a prawa ekonomiczne i socjalne. Księga jubileuszowa wydana w piętnastą rocznicę ustanowienia Rzecznika Praw Obywatelskich*, Warszawa 2003, s. 183.

Stosowanie kar cielesnych ukazuje dominację siły w relacji rodzic/opiekun–dziecko i tym samym umniejsza godność słabszego, którym naturalnie jest małoletni²³. Należy się zgodzić ze słowami M.E. Ruszel, zgodnie z którymi karzenie powinno być „świadomym zabiegiem wychowawczym nienaruszającym godności i integralności cielesno-duchowo-psychicznej dziecka”²⁴. Stosowanie kar fizycznych wobec małoletnich było zatem zakazane na długo przed wprowadzeniem art. 96¹ k.r.o. Za F. Cieplym i D. Gilem należy stwierdzić, że „celem tej nowelizacji nie była zmiana treści obowiązującej normy prawnej, ale usunięcie wątpliwości co do rozumienia przepisu oraz potwierdzenie stanu istniejącego przed wprowadzeniem przepisu”²⁵. Wprowadzenie art. 96¹ k.r.o. stanowi więc przykład próby wykorzystania regulatywnej funkcji prawa w umacnianiu pożądanych przez ustawodawcę postaw społecznych²⁶. Na to też zwraca uwagę E. Zielińska w opinii prawnej do projektu ustawy wprowadzającej omawiany przepis, pisząc o potwierdzeniu zakazu stosowania kar cielesnych²⁷. Taki cel ujawnił również sam projektodawca w uzasadnieniu projektu²⁸.

Na zakończenie należy wskazać, dlaczego — wbrew poglądom większości przedstawicieli doktryny prawa karnego — kontratyp prawa do karcenia małoletnich nigdy nie obejmował karcenia fizycznego. Wynika to z istoty kontratypu, będącego zezwoleniem na zachowanie się w sposób generalnie zakazany w sytuacji kolizji dwóch dóbr prawnokarnie chronionych. Gdy zachodzi okoliczność objęta znamionami kontratypu, podjęcie tego zachowania, i tym samym poświęcenie jed-

²³ M. Wolicki, *Zasadność i dopuszczalne formy karcenia małoletnich według wskazań psychologii wychowawczej*, [w:] *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieplý, Warszawa 2011, s. 147.

²⁴ M.E. Ruszel, *Zwyczajowe formy karcenia wychowawczego dzieci w społeczeństwie polskim*, [w:] *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieplý, Warszawa 2011, s. 159.

²⁵ F. Cieplý, D. Gil, *Kontratyp karcenia małoletnich: aspekty materialne i procesowe*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, red. A. Michalska-Warias *et al.*, Lublin 2011, s. 44.

²⁶ Trafnie zauważają J. Helios i W. Jedlecka, pisząc, że „prawo, przez fakt swojego obowiązywania, ma szanse sprawić, że treści w nim zawarte stają czymś normalnym, naturalnym. Normy rodzą przekonania. Sprawiają, że nawet bez myślenia o nich automatycznie je wypełniamy, kształtują więc nasze zachowania”, J. Helios, W. Jedlecka, *Przemoc fizyczna wobec dzieci. Perspektywa prawna*, Warszawa 2020, s. 57.

²⁷ E. Zielińska, *Opinia prawna dotycząca Sprawozdania Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (druk 2776) o rządowym projekcie zmiany ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (druk 1698) oraz o poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk nr 1789)*, s. 17.

²⁸ „W Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym projektuje się zmianę polegającą na wprowadzeniu zakazu stosowania kar cielesnych. Taka regulacja ma na celu zmianę postaw społeczeństwa i wskazanie na inne metody wychowawcze. W chwili obecnej w obowiązujących regulacjach prawnych nie funkcjonuje przepis, który wprost odnosiłby się do zakazu krzywdzenia dzieci”, *Uzasadnienie projektu ustawy z 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw*, druk sejmowy nr 1698 Sejmu VI kadencji, s. 6.

nego dobra na rzecz ratowania drugiego, jest społecznie opłacalne²⁹. Społeczna opłacalność wynika z przewagi zysków nad stratami wynikłymi z braku takiego zachowania³⁰. Jak słusznie zaznacza S. Różycka-Jaroś, koszty naruszenia dóbr dziecka w trakcie karcenia cielesnego przewyższają zyski wynikające z ewentualnych i nielicznych zalet tej metody wychowawczej, na które wskazują jej zwolennicy³¹. Ponadto trzeba zwrócić uwagę na fakt, że jedną z przesłanek kontraktynu karcenia małoletnich jest działanie w celu wychowawczym³². Wielu autorów natomiast kwestionuje walory wychowawcze stosowania kar fizycznych³³. Dziecko doświadczające kary cielesnej jest w stanie silnego wzburzenia, które uniemożliwia mu prawidłowe myślenie, w tym wyciąganie wniosków³⁴. Kara traci wówczas jakikolwiek sens. Jeżeli zaś kara cielesna nie ma walorów wychowawczych, to jej stosowanie nigdy nie jest działaniem w celu wychowawczym. To skłania do uznania, że karcenie cielesne w żadnym wypadku nie może *de lege lata* ani *de lege praevia* stanowić czynności pierwotnie legalnej, ani też być kontraktynem.

PODSUMOWANIE

Reasumując, warto wskazać, że wprowadzenie art. 96¹ k.r.o. nie wpłynęło na granice kontraktynu karcenia małoletnich. Nie zmieniło także reguły postępowania z dobrami dziecka w procesie wychowawczym, a więc nie poszerzyło ani nie zmniejszyło zakresu społecznie akceptowalnego oddziaływania wychowawczego na małoletniego. Rolą omawianego przepisu było wyłącznie potwierdzenie istniejącego pola zabronienia.

Wyrażony *expressis verbis* w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zakaz stosowania kar cielesnych wobec małoletnich może zatem oddziaływać pozytywnie na świadomość społeczną i wyeliminować istniejące wciąż wśród niektórych ro-

²⁹ Tak większość doktryny prawa karnego (zob. choćby W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2014, s. 342). Moim zdaniem istota kontraktynu jest nieco inna (podjęcie zachowania kontraktynowego nie jest społecznie opłacalne, lecz jego niepodjęcie jest społecznie nieopłacalne), jednak kwestia ta nie jest relewantna w kontekście niniejszej polemiki.

³⁰ J. Hanc, *L'art pour l'art, czyli o tzw. kontraktynie sztuki*, „Santander Art and Culture Law Review” 2020, nr 1, s. 134.

³¹ S. Różycka-Jaroś, *Karcenie dzieci — czyn zabroniony czy okoliczność uchylająca bezprawność*, Warszawa 2012, s. 77.

³² Pisze o tym W. Jedlecka, *op. cit.*, s. 101.

³³ S. Różycka-Jaroś, *op. cit.*, s. 79; czy J. Helios, W. Jedlecka, *op. cit.*, s. 92.

³⁴ J. Helios, W. Jedlecka, *op. cit.*, s. 11. Autorki zauważają, że „następstwem przemocy może być ograniczona internalizacja norm moralnych. Takie dziecko nie rozumie wszak znaczenia określonej normy, więc zaczyna zachowywać się w taki sposób, żeby uniknąć kary, a nie ze względu na swoje przekonania czy wartości”, *ibidem*, s. 50.

dziców poparcie dla tej metody wychowawczej³⁵. Zważywszy na to, że „klapsy” cieszą się nadal 43% poparciem społeczeństwa³⁶, a także na głośne w mediach wypowiedzi Rzecznika Praw Dziecka, który z dumą wspomina bicie pasem przez ojca³⁷, nadzieja ta jest niestety żłudna.

ABOUT THE PROHIBITION ON CORPORAL PUNISHMENT OF MINORS. A POLEMIC WITH THE ARTICLE WRITTEN BY WIOLETTA JEDLECKA

Summary

The presented article is a polemic with the paper written by Wioletta Jedlecka, *Prohibition on corporal punishment application and excuse of educational reprovig*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, cz. 1–2, s. 97–108. The aforementioned text raises an important issue at the interface between criminal law and family law. In the author’s opinion, however, it does so in a not fully orderly manner, and the theses presented therein are contradictory in some places. Therefore, this article is an invitation by the author to a broader discussion on the relationship between the prohibition of corporal punishment and the non-statutory justification of punishing minors, and to deepen the presented arguments.

Keywords: family law, criminal law, justification of punishing minors, minors corporal punishment

BIBLIOGRAFIA

- Andrejew I., *Oceny prawne karcenia nieletnich*, Warszawa 1964.
- Boć J. et al., [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998.
- Bosek L., *Prawo podstawowe do godności ludzkiej w Konstytucji RP*, [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas et al., t. 1, Warszawa 2012.
- Brzozowski P., *Pozastawowe kontratypy — zarys problematyki*, „Studia Prawnicze” 2013, z. 4.
- Bunda M., *Czy Rzecznik Praw Dziecka jest, w sensie społecznym, dojrzały?*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1797432,1,czy-rzecznik-praw-dziecka-jest-w-sensie-spoecznym-dojrzaly.read>.

³⁵ Tak trafnie W. Jedlecka, *op. cit.*, s. 107.

³⁶ E. Jarosz, *Postawy wobec przemocy w wychowaniu — czy dobra zmiana? Raport Rzecznika Praw Dziecka 2018*, s. 8, https://brpd.gov.pl/sites/default/files/raport_2018.pdf (dostęp: 12.10.2020).

³⁷ M. Bunda, *Czy Rzecznik Praw Dziecka jest, w sensie społecznym, dojrzały?*, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1797432,1,czy-rzecznik-praw-dziecka-jest-w-sensie-spoecznym-dojrzaly.read> (dostęp: 12.10.2020).

- Cieply F., Gil D., *Kontratyp karcenia małoletnich: aspekty materialne i procesowe*, [w:] *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, red. A. Michalska-Warias *et al.*, Lublin 2011.
- Czarnek P., *Karcenie małoletnich w świetle Konstytucji RP*, [w:] *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieply, Warszawa 2011.
- Grudecki M., *Tak zwane kontratypy pozaustawowe a zasada określoności w prawie karnym*, „Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia” 2018, nr 3.
- Hanc J., *L’art pour l’art, czyli o tzw. kontratypie sztuki*, „Santander Art and Culture Law Review” 2020, nr 1.
- Helios J., Jedlecka W., *Przemoc fizyczna wobec dzieci. Perspektywa prawna*, Warszawa 2020.
- Jarosz E., *Postawy wobec przemocy w wychowaniu — czy dobra zmiana? Raport Rzecznika Praw Dziecka 2018*, s. 8, https://brpd.gov.pl/sites/default/files/raport_2018.pdf.
- Jedlecka W., *Zakaz stosowania kar cielesnych a kontratyp karcenia wychowawczego*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2020, cz. 1–2.
- Małeckie M., *Granice sztuki w świetle prawa karnego*, „Zeszyty Artystyczne” 2015, nr 26.
- Różycka-Jaros S., *Karcenie dzieci — czyn zabroniony czy okoliczność uchylająca bezprawność*, Warszawa 2012.
- Ruszel M.E., *Zwyczajowe formy karcenia wychowawczego dzieci w społeczeństwie polskim*, [w:] *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieply, Warszawa 2011.
- Sitarz O. *et al.*, *Wpływ klauzuli sumienia i obrony przez kulturę na ocenę elementów struktury przestępstwa*, „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej” 2017, z. 2.
- Uzasadnienie projektu ustawy z 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 1698 Sejmu VI kadencji.
- Wilk L., *Okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną*, [w:] *Prawo karne. Część ogólna, szczególna i wojskowa*, red. T. Dukiet-Nagórska, Warszawa 2012.
- Wolicki M., *Zasadność i dopuszczalne formy karcenia małoletnich według wskazań psychologii wychowawczej*, [w:] *Prawne aspekty karcenia małoletnich*, red. F. Cieply, Warszawa 2011.
- Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2014.
- Zielińska E., *Opinia prawna dotycząca Sprawozdania Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (druk 2776) o rządowym projekcie zmiany ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (druk 1698) oraz o poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk nr 1789)*.
- Zoll A., *Wymiar kary w aspekcie godności człowieka*, [w:] *Godność człowieka a prawa ekonomiczne i socjalne. Księga jubileuszowa wydana w piętnastą rocznicę ustanowienia Rzecznika Praw Obywatelskich*, Warszawa 2003.